

**Конституція України:
25 років на теренах Незалежності**

Департамент культури виконавчого органу Київської міської ради
(Київської міської державної адміністрації)
Публічна бібліотека імені Лесі Українки для дорослих
Відділ електронних ресурсів та довідково-бібліографічного обслуговування

**Конституція України:
25 років на теренах Незалежності**

анотований бібліографічний список літератури

Київ 2021

Конституція України: 25 років на теренах Незалежності : бібліогр. спис. літ. [упоряд. А. Р. Своровський С. О. Денисова ; ред. О. М. Трубайчук, Н. С. Плужникова] ; Департамент культури виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) ; Публічна бібліотека імені Лесі Українки для дорослих. – Київ, 2021. – 14 с.

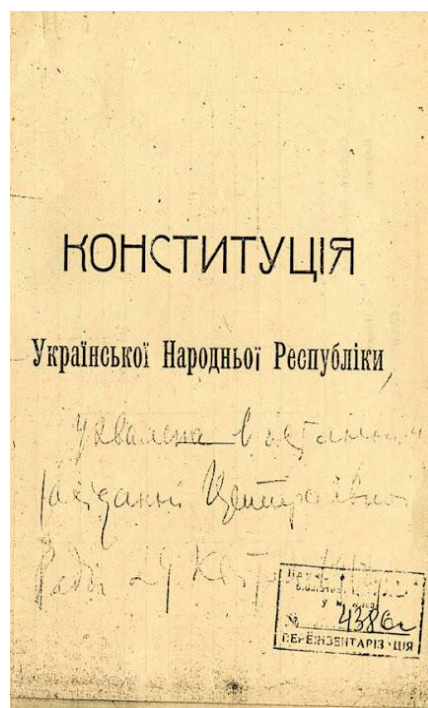
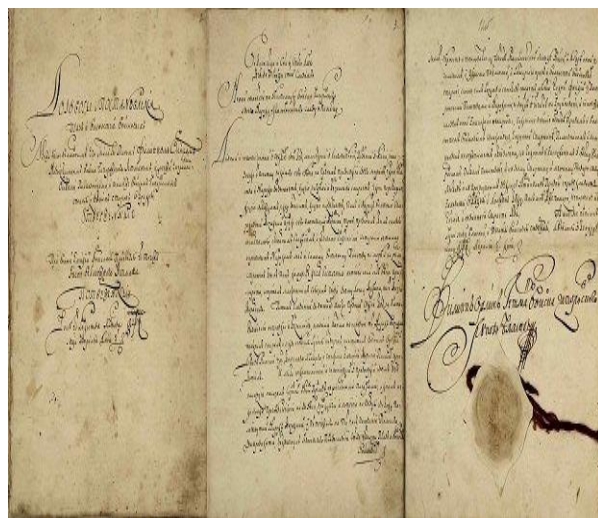
Біобібліографічний список підготовлено до 25-річчя прийняття основного Закону – Конституції України. Список складається з чотирьох розділів: «Основний Закон України», «Історія Конституції», «Конституційні процеси в сучасній Україні» та «Конституційне право». Бібліографічні описи розміщено в алфавітному порядку всередині кожного розділу, додані анотації. При складанні списку використано матеріали з електронних каталогів Публічної бібліотеки імені Лесі Українки, Національної бібліотеки імені Ярослава Мудрого, Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, Наукової бібліотеки Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

Укладачі:	Своровський А. Р. Денисова С. О.
Редактор	Трубайчук О. М. Плужникова Н. С.
Телефон для довідок e-mail	486-01-46 lubibl@ukr.net

Щороку, 28 червня ми святкуємо День Конституції України. Цей день закріплено державним святом у ст. 161 Конституції України, у ній зокрема зазначається: «День прийняття Конституції України є державним святом - Днем Конституції України.»

Історія законодавства безумовно пов'язана з історією формування державності, а його формування має свою унікальність. Наявність законодавства – одна з фундаментальних ознак держави.

Першою конституцією вважаються «Договори і Постановлення Прав і вольностей Війська Запорозького» Пилипа Орлика з такою декларацією: «Україна по обидва боки Дніпра має бути на віки вічні вільної від чужого панування». В основі документу - угода між Гетьманатом та Військом Запорозьким, яка закріплювала розподіл влади на законодавчу, виконавчу і судову; гарантувала права і свободи в Козацькій державі. Наскрізною в Конституції була ідея державної незалежності. Закладені в цій Конституції ідеї відіграли свою позитивну роль в історичному розвитку України, становленні її як суверенної і незалежної держави. Українська Конституція була складена давньоукраїнською мовою та латиною. Латиномовна копія Конституції Пилипа Орлика XVIII ст. зберігається в Національному архіві Швеції, україномовна – у Російському державному архіві.

Із Занепадом Російської імперії в Україні з'явилася можливість відновити державність. У державницькому процесі важливо було ухвалити закон. Через більш ніж два століття, 29 квітня 1918 р., Центральна Рада як демократичний парламент Української Народної Республіки прийняла нову Конституцію сучасного типу. В державі встановлювалася парламентська республіка, гарантувалися основні права людини, вводилися демократичні принципи національного співіснування. Але, на жаль, цей день став останнім днем існування Центральної Ради та тільки що прийнятої Конституції. Київ був окупований німцями, а до влади прийшов уряд гетьмана Павла Скоропадського.

Після встановлення в Україні радянської влади, 10 березня 1919 р. III Всеукраїнський з'їзд Рад прийняв Конституцію Української Радянської Соціалістичної Республіки (УРСР), яка проголосила диктатуру трудящих і експлуатованих мас над капіталістами і поміщиками. Друга Конституція УРСР була прийнята 15 травня 1929 р. Вона встановлювала повновладдя трудящих, скасовувала приватну власність, заявляла

ОСНОВНИЙ ЗАКОН УКРАЇНИ

Конституція України : станом на 20 травня 2020 року : відповідає офіц. текстові. – Київ : Центр учбової літератури, 2020. – 66 с.

Конституція та державні символи України : зб. норм. док. – Київ : КМ-БУКС, 2018. – 112 с.

До збірки ввійшли текст Конституції України (зі змінами станом на 1 березня 2018 року), а також інші нормативні документи нашої держави.

Конституція України : наук.-практ. комент. / Нац. акад. прав. наук України – 2-ге вид., переробл. і допов. – Харків : Право, 2011. – 1128 с.

Науково-практичний коментар Конституції України підготовлено на основі сучасних досягнень юриспруденції, новітніх державно-правових доктрин з урахуванням практики Конституційного Суду України, Європейського суду з прав людини та 15-річного досвіду застосування Конституції України. До складу авторського колективу ввійшли провідні вітчизняні науковці, академіки та члени-кореспонденти Національної академії правових наук України, народні депутати України, керівники центральних органів законодавчої, виконавчої та судової влади, правоохоронних органів.

ІСТОРІЯ КОНСТИТУЦІЇ

Гетьман, В. Як приймалась Конституція України : нотатки учасника розроб. основ. Закону України / В. П. Гетьман. – Київ : [б. в.], 1996. – 128 с.

Книжка цікава багатьма маловідомими фактами й свідченнями одного з активних учасників подій. Зі сторінок постає драматична картина напруженої боротьби патріотичних сил українського парламенту за створення справді демократичного Основного Закону України.

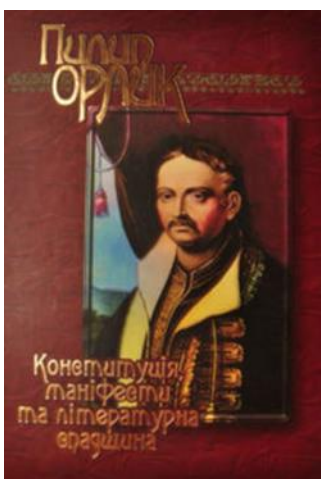
Історія української Конституції / упоряд. А. Слюсаренко, М. Томенко. – Київ : Право, 1997. – 444 с.

У виданні зібрано та проаналізовано конституційно-державні акти України з найдавніших часів до сьогодення. Переконливо доводиться, що Конституцію Пилипа Орлика (1710 р.), «Начерки Конституції» Георгія Андрузького (1850 р.), Основний закон «Самостійної України» (1905 р.), Конституцію УНР (1918 р.), Конституцію Отто Єйхельмана (1920–1921 рр.), Конституцію України (прийняту 28 червня 1996 р.) єднає ідея демократичної незалежної України.

«Пакти і Конституції» української козацької держави : до 300-річчя укладення / відп. ред. В. А. Смолій ; упоряд. М. Трофимчук, Т. Чухліб ; Ін-т історії України, Нац. б-ка ім. В. І. Вернадського, Центр. держ. істор. архів, м. Київ. – Львів : Світ, 2011. – 440 с.

У виданні відтворено тексти оригіналу староукраїнською мовою та відомих на сьогодні списків «Пактів і Конституцій законів і вольностей Війська Запорозького», укладених 1710 р. під Бендерами між обраним на гетьманську булаву Пилипом Орликом, з одного боку, та генеральною старшиною і козацтвом – з іншого; наведено їх переклади українською, англійською, німецькою, російською та французькою мовами. Публікація цієї визначної пам'ятки вітчизняної політико-правової думки раннього нового часу супроводжується археографічною передмовою, лінгвістичним аналізом, науковим коментарем, а також факсимільним відтворенням спеціального дослідження видатного історика та правознавця академіка Миколи Василенка (1929), у якому міститься ґрунтовний історико-юридичний аналіз джерела.

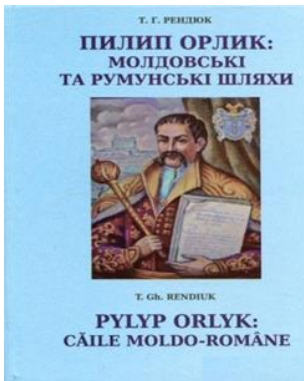
Орлик, П. С. Конституція, маніфести та літературна спадщина : вибр. твори / Пилип Орлик ; [упоряд. і прим. М. Трофимука, В. Шевчука ; передм. В. Шевчука ; післям. М. Трофимука]. – Київ : [МАУП], 2006. - 735 с.

У книзі наведені тексти Конституції 1710 р., політичні маніфести гетьмана Орлика, частина його епістолярію, переклади на українську мову текстів двох поетичних збірок. Особливістю видання є факсимільне відтворення унікатів оригінальних творів Пилипа Орлика: збірки «Alcides Rossiyski...» (1695), присвяченої Іванові Мазепі, та епіталамія «Hippomenes sarmatski...», написаного з приводу шлюбу племінника Івана Мазепи Івана Обидовського та Ганни Кочубеївни – представників двох чільних родів Гетьманату. Крім того, у книзі поміщено післямову – частину дисертаційного дослідження Олександри Трофимук («Літературна спадщина Пилипа Орлика доеміграційного періоду», 1996), де докладно проаналізовано ідеї і стилістику текстів Конституції 1710 р. та обох збірок гетьмана.

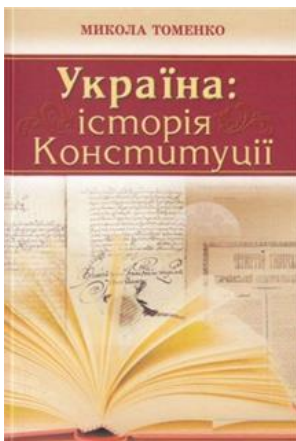
Перші уряди України : становлення виконавчої влади у 1917-1920 роках / ред. Н. К. Дніпренко. – Київ : ГАЛС-96, 2007. – 36 с.

Видання містить унікальні документи періоду становлення виконавчої влади України у 1917-1920 роках.

Рендюк, Т. Пилип Орлик : молдовські та румунські шляхи / Т. Г. Рендюк. – Чернівці : Букрек, 2013. – 240 с.

Історично-документальний нарис розкриває читачеві маловідомі або зовсім не ідентифіковані аспекти політичних, військових, дипломатичних та культурно-духовних зв'язків гетьмана України Пилипа Орлика з Молдовою, Валахією та Трансільванією у першій половині XVIII століття.

Томенко, М. Україна : історія Конституції / М. В. Томенко. – Київ : Генеза, 2015. – 144 с.

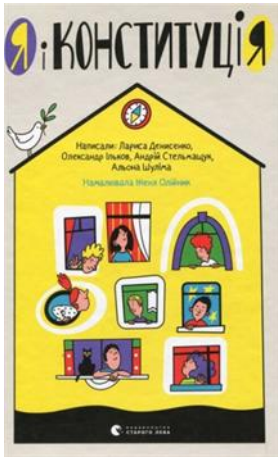
Видання, присвячене висвітленню питань історії розвитку українського конституціоналізму від найдавніших часів до сьогодення. Вміщено аналіз конституційних документів, що характеризували суспільно-політичне життя на українських теренах, а також повні тексти «Пактів і конституцій...» Пилипа Орлика та Конституції незалежної України.

Україна : антологія пам'яток державотворення X-XX ст. : у 10 т. / редкол. : І. М. Дзюба та ін. ; Укр. всесвіт. координац. рада ; Ін-т стратег. оцінок. – Київ : Основи, 2008.

Т. 10 : Відродження й утвердження української державності (1987-2005 роки) / упоряд., передмова та примітки В. Сергійчука. – 2009. – 672 с.

Я і Конституція / Л. Денисенко, О. Ільков, А. Стельмашук, А. Шуліма ; худож. Ж. Олійник. – Львів : Вид-во Старого Лева, 2019. – 88 с. : іл.

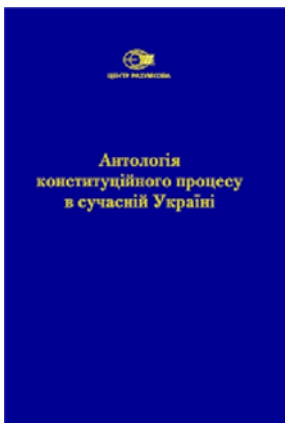
Чи знаємо ми, що таке Конституція України? І як в одній книжці може поміститися все наше життя і життя всієї країни? Адже Конституція – це не просто набір правил про державу, про вибори, права і обов'язки суспільства та кожного громадянина. Це найвищий закон, який встановлює та визначає державний устрій, контролює владу, нагадує про повагу і який, наче компас, дозволяє тобі почуватися у безпеці та здійснювати усі свої мрії.

КОНСТИТУЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Агафонова, Н. В. Конституційна реформа в Україні : механізми реалізації та проблеми ефективності : монографія / Н. В. Агафонова. – Київ : Ін-т законодавства Верховної Ради України, 2016. – 415 с.

У монографії наведено теоретико-методологічні основи дослідження конституційної реформи, охарактеризовано її суб'єкти, зокрема народ України. Розкрито поняття, принципи, систему процедур і стадій конституційного реформаційного процесу.

Антологія конституційного процесу в сучасній Україні / авт.-уклад. В. Мусіяка ; Центр Разумкова. – Київ : Заповіт, 2017. – 782 с.

У цій антології подані найважливіші нормативні акти та інші джерела, що визначають зміст і особливості конституційного процесу в сучасній Україні: від Конституції 1978 р. та проектів змін до Конституції до висновків Венеціанської комісії та Конституційного Суду України. З метою допомоги у сприйнятті та розумінні змісту окремих етапів конституційного процесу і супутніх їм суспільно-політичних подій наведено відповідні експертно-аналітичні матеріали та висновки щодо них.

Антонов, В. О. Конституційно-правові засади національної безпеки України / В. О. Антонов ; [наук. ред. Ю. С. Шемшученко] ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – Київ : Талком, 2017. – 575 с.

Пропонована монографія є одним із перших у вітчизняному правознавстві комплексних наукових досліджень, присвячених одній із фундаментальних та найактуальніших проблем державотворення і конституційного права – національній безпеці Української держави.

Голибард, Є. Конституція Української Республіки : [проект за гром. ініціативою] / Євген Голибард. – Київ : Фенікс, 2014. – 159 с.

Калінкін, А. С. Конституційна реформа у сфері децентралізації державної влади в Україні : проблеми теорії та практики : монографія / А. С. Калінкін ; за наук. ред. д-ра юрид. наук, заслуж. юриста України А. О. Янчука. – Одеса : Фенікс, 2018. – 151 с.

Монографія присвячена комплексному дослідженню теоретико-правових та практичних аспектів реалізації сучасної конституційної реформи у сфері децентралізації державної влади. В роботі розглянуто концептуальні підходи до визначення сутності та значення конституційної модернізації суспільства, проведено аналіз юридичного змісту конституційної децентралізації, здійснено порівняння існуючих конституційних моделей децентралізації публічної влади.

Конституційна реформа в Україні : у пошуках політичного балансу / за заг. ред. С. В. Балана, С. Г. Конончука ; ШПА при НАУКМА, УНЦПД. – Київ : Лікей, 2011. – 44 с.

Конституція незалежної України : у 3 кн. Кн. 3 / за ред. С. Головатого. – Київ : Українська правнича фундація, 2006. – 392 с.

В 3 книгу ввійшли стенограми сто сьомого пленарного засідання (27-28 червня 1996 року), відомого як Конституційна ніч, а також тексти Конституції України, прийнятої Верховною Радою України 28 червня 1996 року українською, російською й англійською мовами та Закон України «Про прийняття Конституції України і введення її в дію».

Конституція і конституціоналізм в Україні : вибіркові проблеми : зб. наук. праць / відп. ред. П. Ф. Мартиненко, В. М. Кампо. – Київ : Купріянова, 2007. – 320 с.

Конституція і народний суверенітет в Україні : проблеми теорії і практики реалізації : зб. наук. праць / за ред.: В. М. Кампа, М. В. Савчина. – Київ : [б.в.], 2008. – 266 с.

У виданні під одним науковим дахом зібранись досить різні за досвідом та методами дослідження автори, яких поєднує рішення спільно розробити актуальні проблеми конституціоналізму та демократії в Україні.

Савчин, М. Сучасні тенденції конституціоналізму у контексті глобалізації та правового плюралізму = Modern constitutionalism tendencies in globalization and legal pluralism : монографія / М. В. Савчин ; Ужгородський нац. ун-т. – Ужгород : РІК-У, 2018. – 440 с. – Текст укр., англ.

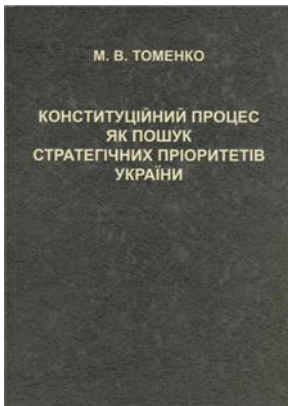
Монографія присвячена сучасним тенденціям глобалізації конституційного права, ключову роль в яких відіграє запозичення та обмін найкращим досвідом захисту прав людини на інституціональному та процедурному рівнях.

Розкрито основні методологічні аспекти розвитку сучасного конституційного права у контексті конституційної ідентичності, глобалізації та правового плюралізму.

Селіванов, А. Наукові погляди на сучасні конституційні процеси / А. О. Селіванов. – Київ : Логос, 2014. – 132 с.

У монографії розглядається широке коло питань теорії і практики, пов'язаних з аналізом сучасних конституційних процесів. Особлива увага звертається на удосконалення положень Конституції, які повинні відповідати інтересам суспільства, зміцнювати правовий статус людини і громадянина, відобразити сучасні процеси в конституційній державі.

Томенко, М. Конституційний процес як пошук стратегічних пріоритетів України : монографія / М. В. Томенко ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Київ. : Вид.-полігр. центр «Київ. ун-т», 2010. – 300 с.

Монографія присвячена актуальним питанням сучасного політичного конституціоналізму. Розглядаються етапи становлення конституціоналізму крізь призму пошуку стратегічних пріоритетів України, основні категорії і складові політологічного аналізу конституційних процесів. Запропоновано цілісну політологічну концепцію конституціоналізму, яка фокусується на інституційній ефективності та пояснює кризові явища, наявні в українській політиці

Шаповал, В. М. Історія Основного Закону : конституційний процес в Україні у 1990-1996 роках / В. М. Шаповал, А. В. Корнєєв. – Харків : Фоліо, 2011. – 112 с.

Становлення незалежної України як конституційної держави – основоположна мета у суспільній політико-правовій свідомості, програмне завдання демократичних партій. Саме і це завдання вирішувалось у процесі створення принципово нового Основного Закону нашої держави.

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО

Актуальні проблеми конституційного права України : підручник / ред. А. Ю. Олійник ; Нац. акад. внутрішніх справ. – Київ : Центр учбової літератури, 2013. – 554 с.

У виданні розглянуто поняття та зміст теорії конституціоналізму, предмет, методи, систему і розвиток конституції та її реформування, конституційно-правове становище людини і громадянина в суспільстві та державі в умовах конституційної реформи, реформування основ народовладдя, утворення і функціонування органів законодавчої, виконавчої, судової влади і контрольно-наглядових органів та органів, посадових і службових осіб місцевого самоврядування, територіального устрою України та конституційний статус Автономної Республіки Крим.

Б. В. Бабін, А. В. Ковбан
**ПРАВА ЛЮДИНИ
ТА ГРОМАДЯНСЬКЕ
СУСПІЛЬСТВО**

Навчальний посібник
Розроблено за
Міністерством освіти і науки України

Київ
Фенікс
2014

Бабін, Б. В. Права людини та громадянське суспільство : навч. посіб. / Б. В. Бабін, А. В. Ковбан. – Одеса : Фенікс, 2014. – 258, [1] с.

Цей навчальний посібник є новаційним виданням з прав людини та громадянського суспільства. У ньому висвітлено наступні питання: поняття, види і джерела прав людини, особливості їх сьогоденішнього становища та шляхи подальшого удосконалення законодавства. Особливу увагу приділено впливу громадянського суспільства на права людини у контексті його адаптації до правових та політичних стандартів.

Годованець, В. Конституційне право України : навч. посіб. / В. Ф. Годованець, А. С. Головін. – Київ : Персонал, 2011. – 384 с.

У пропонованому виданні розглядаються загальні засади конституційного ладу України, конституційні основи організації і діяльності законодавчої, виконавчої, судової влади, Президента України, органів місцевого самоврядування, територіального устрою України.

Гультай, М. Конституційна скарга у механізмі доступу до конституційного правосуддя : курс лекцій / М. Гультай. – Київ : Центр учбової літератури, 2019. – 270 с.

У виданні розкривається зміст інституту конституційної скарги, аналізується її значення у механізмі індивідуального доступу до конституційного правосуддя, визначається її правова природа та різні аспекти прояву в контексті законодавчого впровадження, з урахуванням найкращого світового досвіду функціонування цього інституту та сучасних умов вітчизняної конституційно-правової практики, а також основних інститутів конституційного права України.

Кириченко, Ю. В. Актуальні проблеми конституційно-правового регулювання прав, свобод та обов'язків людини і громадянина в Україні в контексті європейського досвіду : монографія / Ю. В. Кириченко. – Київ : ЦУЛ, 2017. – 540 с.

У монографії розглянуто права людини як складне, багатоаспектне суспільне явище та стан його наукового розроблення. Уперше в контексті європейського досвіду здійснено системний комплексний науковий аналіз змісту конституції України та 42 держав Європи. Особлива увага приділена теоретичним і практичним проблемам конституційно-правового регулювання громадянських, політичних, економічних, соціальних і культурних прав і свобод людини і громадянина в Україні, досліджено їх співвідношення, доведено їх взаємозалежність і взаємовплив.

Обґрунтовано теоретико-концептуальну модель конституційно-правового регулювання прав, свобод та обов'язків людини і громадянина.

Конституційна конфліктологія (конституційні механізми подолання політичних криз) : посібник / за ред. М. В. Савчина, В. Л. Федоренка ; Ін-т громад. сусп-ва. – Київ, 2008. – 188 с.

У посібнику розглянуто проблеми співвідношення між інститутами безпосередньої та представницької демократії і в цьому контексті розкрито конституційну правосуб'єктність народу та функції політичних партій щодо сприяння у формуванні та вираженні волі народу. Визначено конституційний і фактичний статус президента України, зокрема, розкрито зміст його арбітражних функцій, визначення кола предмета відання та обсягу повноважень. Розглянуто співвідношення інститутів керівника держави та конституційної юстиції у розв'язанні конституційних криз і забезпеченні конституційного правопорядку.

Насамкінець визначено механізм формування політичної волі народу, втілення його в правових актах органів публічної влади та вирішення конституційних криз за допомогою електоральних механізмів, зокрема, шляхом проведення дострокових парламентських виборів.

Наливайко, Л. Р. Тлумачний термінологічний словник з конституційного права / Л. Р. Наливайко, М. В. Беляєва ; уклад. Л. Р. Наливайко, М. В. Беляєва. – Київ : Хай-Тек Прес, 2013. – 408 с.

Тлумачний термінологічний словник підготовлено на основі Конституції України, законів та інших нормативно-правових актів України, енциклопедичних і наукових довідкових видань з урахуванням останніх законодавчих змін і новітніх досягнень вітчизняної та зарубіжної науки конституційного права.

Селіванов, А. Реалії конституційного права України / А. О. Селіванов. – Київ : Логос, 2015. – 84 с.

У монографії представлена сукупність науково-практичних питань, які концептуально засвідчують необхідність поєднання теоретичного осмислення актуальних проблем конституційного права з реаліями відображення їх у суспільних відносинах Української держави.

Федоренко, В. Л. Конституційне право України : підруч. / В. Л. Федоренко ; М-во юстиції України, Нац. акад. держав. упр. при Президенті України. – Київ : Ліра-К, 2016. – 616 с.

У підручнику висвітлено питання теорії конституціоналізму та конституційного права, основ конституційного ладу, конституційно-правового статусу людини, форм безпосереднього народовладдя, конституційних основ організації і здійснення державної влади та місцевого самоврядування, адміністративно-територіального устрою України і правової охорони Основного Закону.